

Ludvig Mylius-Erichsen

– men fra en anden vinkel

Af Janni Andreassen

Der er historier, der vender tilbage på de mærkeligste tidspunkter. Du hører et brudstykke her og dér. Glemmer det igen – for så år senere at blive præsenteret for endnu en lille bid. Og alligevel sidder du tilbage og kan hverken finde hoved eller hale i historien. Er der en historie? Eller er det bare fantasien, der som bekendt har det med at gå sine egne veje.

Sådan er det gået for mig med en af Danmarkshistoriens udfordrende men også tragiske skikkelser, grønlandsforskeren og forfatteren Ludvig Mylius-Erichsen (1872-1907), født i Viborg, vokset op i Ringkøbing. Han omkom, som mange ved, på sin stort anlagte ekspedition til Nordøstgrønland i november 1907. Han og hans to slædekammerater Jørgen Brønlund og Niels Peter Høeg Hagen døde af sult og kulde i mørketiden i Nordøstgrønland.¹ Efter deres epokegørende konstatering, at der ikke fandtes en kanal, der skar gennem det nordligste Grønland, som amerikaneren Robert Peary påstod.

Men Mylius efterlod sig et lille lyspunkt. Det ved vi nu – så mange år efter. Han fik en datter den 21. august 1902, og det var ikke med sin kone Marie.

Marie og Mylius' ægteskab knirker i 1901. De tager til Skagen, måske for at finde melodien igen. Men her møder han lægestuderende Johanne Feilberg, som han får et forhold til. Det knirker også, og det kommer til et brud mellem dem allerede i Skagen. Et forsøg på at genoptage forholdet i København nogle måneder senere går også i vasken.

Marie er for længst taget tilbage til København. Mylius bliver i Nordjylland, får hyre på en kutter til Norge, interviewer folk på kysten til bind II af sine følte fortællinger

Marie Lesse og L. Mylius-Erichsen blev viet november 1898. Foto: Kabinet-fotografi, Henning Jensen, 1885. Det Kongelige Biblioteks digitale samling.

om strandinger på vestkysten. I Skagen har han truffet en gæst fra København, som hjælper ham med at ordne stoffet og skriver rent for ham. Hun hedder Elly Nienstædt, født Lempfert. Hun er to år ældre end Mylius. En spændende kvinde, vokset op i England men med familietråde til Tyskland. Hun er på barrikaderne, når det gælder kvindesagen, og har i 1899 været med til at stifte Dansk Kvinderaad sammen med Charlotte Norrie. Elly skriver for tidsskriftet *Kvinden og Samfundet*. Hun har ben i næsen og sine meningers mod. Det har passet kulturradikaleren Mylius godt.

Der er kun ét problem – Elly er gift. Men har for en tid valgt det friere liv i Skagen af en grund, som vi kun kan gætte på. Men det må have kostet at forlade mand og de to små børn, de har sammen.

Det hele ender brat, da Ellys mand, Hans, beder hende komme hjem til familien i København – og til børnene på seks og fire. Det gør hun. Og det har måske også passet Mylius ganske godt. Han har en bog på vej og store planer om en ekspedition til Nordvestgrønland for at skildre forholdene blandt danskere og grønlandere i tekst og streg. Det sidste sørger maleren Harald Moltke for.

Elly genoptager sit liv som den velhavende gifte frue, hun er. Og fortsætter med at skrive for *Kvinden og Samfundet*. Blandt andet skriver hun:

Ordet "ukvindelig" eller Fraser saasom "I Strid med Kvindens sande Natur eller Bestemmelse", bliver anført som Bevis for Mandens formentlige Ret til at lægge Kvinden Vanskeligheder i Vejen for at opnaa den Frihed, han selv ejer.

Hvor kan det dog være, at det er saaledes? Gives der virkelig en fyldestgørende Grund, med hvilken man ad streng logisk Vej kan forsvare de Skranker, Samfundet endnu bygger om den kvindelige Personlighed?²

Skriver hun af erfaring eller iagttagelse? Har det noget at gøre med, at hun får et kærlighedsforhold til Mylius? Vi kan kun gætte. Men vi ved, at hun føder en pige, Olga, den 21. august 1902. Vi ved også, at hendes mand ved, at barnet ikke er hans. Men i Kirkebogen for Hellerup Sogn i 1902 indskrives han sig som barnets far. Det kan ikke have været helt uden problemer for 120 år siden. Vi ved også, at det forhold, han havde til sine egne to børn, ikke omfattede Olga.

Et spring i tid og en ny historie

En formiddag først i 1980'erne er jeg på Arktisk Institut, der dengang lå i Charlottenlund i en gammel rødstensvilla. Jeg var der for at skrive en bog om Mylius' litterære Grønlands-Ekspedition 1902-1904. Medarbejderne derude var dengang pensionerede embedsmænd fra Grønlands-administrationen. Spændende mennesker med et stort,

varieret kendskab til landet fra deres mangeårige arbejdsliv i Grønland.

Den formiddag er arkivets bestyrer, fhv. telegrafbestyrer og slædekusk i Grønland, Leo Christiansen, på vej ind til København med toget fra Vipperød, hvor han bor. Overfor ham i kupéen sidder en dame, som han falder i snak med. Der er jo langt til hovedstaden.

Hvad laver De?, spørger hun. Og Leo forklarer, at han er arkivar på Arktisk Institut. Modtager pakker, fotoalbums, breve og meget andet. Alt bliver pakket ind i brunt papir og får et nummer i hans kartotek.

Og så fortæller hun om en ung pige – der vist nok havde noget med Skagen eller Norge at gøre. Det var hun

*Elly som traf Mylius i Nordjylland i 1901
– og blev forelsket. Foto: Privateje.*

usikker på, men hun var sikker, da hun fortalte, at pigen var datter af Mylius-Erichsen.

Leo var målløs. Det var vi andre også, da vi samledes om instituttets runde bord til frokost. Der var flere hip til Leo som: Jamen – hvorfor fik du ikke et navn eller et telefonnummer. Det gjorde han ikke. Og han mødte ikke damen fra toget igen. Derfor døde den historie ud lidt efter lidt – men helt glemt var den ikke.

Jeg traf maleren Harald Moltkes enke Else Moltke i 1982. Hun var fra 1888. En begavet og belæst kvinde fra en indflydelsesrig familie i Danmark – kort sagt et spændende

Olga, der blev født 21. august 1902 som datter af Elly og Mylius. Foto: Privateje

bekendtskab. I det gamle hus på Zahrtmanns Plads 77 på Frederiksberg var der ikke flere hemmeligheder, betroede hun mig – journalisten.

Alligevel fandt jeg en dag en stor lukket sivkuffert på loftet. Den havde tilhørt hendes mand og var fuld af breve fra før ægteskabet i 1910. Der lå også breve fra Den litterære Grønlands-Ekspedition, den til Nordvestgrønland – 104 stykker – de var svære at få sammenhæng i men en ihærdig overlæge, Jens Peter Hart Hansen, der af venlighed kiggede efter fruén på dengang 95, foreslog, at jeg tog ud på Arktisk Institut for at se, om der lå noget interessant der. Det gjorde der med 18 af Mylius' dagbøger fra dengang. Og med tilladelse fra Knud Rasmussens datter Inge til at kigge i hendes fars dagbøger – han var nemlig også med – kom der skred i arbejdet på den bog, som overlægen mente, at ekspeditionen kunne bære.

Arbejdet med manuskriptet til bogen førte også til et interessant møde og venskab med Moltke-familiens faktotum gennem 30 år, norskfødte Målfred Tjelle Jensen. Hun spurgte en dag, om jeg ville besøge hendes svigerinde, frk. Jensen, der havde været husbestyrerinde hos maleren Valdemar Neiendam – en af Mylius' nære venner.

Frk. Jensen havde via Neiendam arvet Mylius' eget eksemplar af hans bog *Den jyske Hede*. Den havde Mylius haft med på Danmark-Ekspeditionen 1906-1908 – og den lå i hans kahyt på skrivebordet efter hans død – godt slidt. Nu var frk. Jensens spørgsmål, om jeg ville købe den? For 800 kr.? Jeg vidste fra Målfred, at det var det, besøget drejede sig om. Derfor havde jeg på forhånd konfereret med Arktisk Instituts daværende chef fhv. landshøvding i Grønland N.O. Christensen. Og vi var enige – jeg købte bogen for de 800 kr., og så købte instituttet den af mig for 800 kr.

Men det pudsigste kom til sidst, da frk. Jensen fortalte om en tur, hun og Neiendam foretog til en lille knaldhytte i Bistrup ved Birkerød. Den ejede Marie Mylius-Erichsen sammen med sin søster Lesse – og der var de på sommerdage, når vejret var godt. Marie og Mylius fandt sammen igen, men fik som sagt aldrig børn.

Derude omkring 1915-16 havde Marie frk. Jensen og Neiiendam som gæster – sammen med en ung pige Olga, der vist nok havde noget med Skagen eller Norge at gøre, fortalte frk. Jensen. Men var det den Olga? Ville Marie se sin mands datter? Og hvorfor ikke? Nogen i det selskab har i hvert fald vidst, hvem Olga var og må have arrangeret mødet. Kan det være andre end Neiiendam, som den stærkt følelsesbetone- de Mylius har betroet sig til? Sådan brugte han tit sine venner, når livet blev svært. Og det kan det blive, når man gerne vil have børn, og det ikke lader sig gøre i ægteskabet.

Spekulationerne i denne forbindelse har også været: Vidste Mylius overhovedet, at han var far til en lille pige? Han tog jo af sted på Den litterære ekspedition den 1. juni 1902 mere end to måneder før, pigen blev født.

Men nogen har vidst noget. Og den viden kommer næppe fra Ellys familie. Og Olga – hvad vidste hun? I dag ved vi med god hjælp, at Olga først fik at vide, hvem hendes rigtige far var, da hun fyldte 18.

Olga blev gift med den ungarske musiker, Emil Hauser, der blandt meget andet stiftede Budapest String Quartet. De fik to børn sammen. Men ægteskabet holdt ikke. Hun levede senere i Hellerup, hvor hun døde som 83-årig i 1985.

Blandt Ellys og Olgas efterkommere har der været stærke meninger om slægtskabet med Mylius og formentlig også om det problematiske forhold, som Ellys ægteskab udviklede sig til. Hendes mand døde den 25. marts 1926 efter en skudulykke i haven i Hellerup. Hun døde tre år senere og havde da haft en sindslidelse, som hun blev behandlet for. Jeg har henvendt mig til familien, fordi jeg syntes, at dens deltagelse her er relevant. Men på det tidspunkt denne artikel blev skrevet, var der brug for lidt tid til eftertanke. Ringkøbing Museumsforening fejrede 15. januar i år 150 året for Mylius' fødsel med en kransenedlæggelse ved hans statue foran museet. Blandt deltagerne var biolog Thure Pavlo Hauser, oldebarn af Elly og Mylius og Karen Sørensen, barnebarn af Mylius-Erichsens søster Josephine. Det var første gang de to grene af familien mødtes – til gensidig glæde.

Ludvig Mylius-Erichsen – for ham blev 1901 et skelsættende år som forfatter, kommende ekspeditionsmand og far. Foto: Privateje.

Janni Andreassen er uddannet journalist og har siden 1983 været tilknyttet Arktisk Institut i København. De senere år som formidlingsmedarbejder for instituttet og som kurator for udstillinger om arktisk ekspeditions historie. I 2018 udkom hun med *Ud hvor livet frister*, en biografi om forfatteren og polarforskeren Ludvig Mylius-Erichsen.

Noter

1. Se fx Minna Kanzler Hemmet: "Sneen dækker nu ligene af de tre tapre" – Mandighed på Danmark-ekspeditionen 1906-1908. *opdatering* 2020, s. 102-114.
2. Elly Nienstædt: Lidt om Kvindelighed. *Kvinden og Samfundet*, nr. 16, årgang 20, 1904, s. 136-137.